

Motion till riksdagen 2024/25:2403

av Magnus Resare och Jesper Skalberg Karlsson (båda M)

Behovet av att bryta kalk i Sverige

Förslag till riksdagsbeslut

- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över behovet av att säkerställa inhemsk kalkförsörjning för ökad nationell säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över hur beslut om ny nationalpark på Gotland tar hänsyn till behovet av kalkförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Kalk är en kritisk råvara med stor betydelse för flera samhällsbärande sektorer, inklusive byggindustrin, jordbruket och miljöskydd. Trots detta har frågan om kalkförsörjning fått begränsad uppmärksamhet i säkerhetspolitiska sammanhang.

Exempel på kalkens betydelse för kritiska samhällsfunktioner:

- Bygg- och anläggningssektorn: Kalksten är en huvudingrediens i cement och betong, material som är fundamentala för konstruktionen av infrastruktur som broar, vägar och byggnader. Utan tillräcklig tillgång till kalk riskerar viktiga byggprojekt att försenas eller stoppas.
- Stål- och metallindustrin: Kalk används för att avlägsna föroreningar i stålframställning, vilket förbättrar kvaliteten och hållbarheten hos slutprodukten. Detta är avgörande för tillverkning av maskiner, fordon och andra industriella tillämpningar.
- Miljöskydd och vattenrening: Kalk används i vattenreningsverk för att avlägsna föroreningar och säkerställa rent dricksvatten. Dessutom används det för att neutralisera sura vatten i sjöar och vattendrag, vilket är viktigt för att motverka försurning och bevara biologisk mångfald.
- Jordbruket: Kalkning av jordar höjer markens pH-värde, vilket förbättrar näringsupptaget för grödor och ökar jordbruksproduktionen. Detta är särskilt viktigt för att upprätthålla livsmedelssäkerheten och stötta lantbrukets ekonomiska hållbarhet.

- Avfallshantering: Inom avfallsförbränning används kalk för att rena rökgaser från skadliga ämnen som svaveldioxid och saltsyra, vilket minskar miljöpåverkan och uppfyller miljöregleringar.

Trots kalkens betydelse så möter kalkbrytning stora hinder idag, i stor utsträckning därför att andra intressen tar överhanden, till exempel naturskydd, och det inte sker en samordning av olika nationella mål i olika processer. Den befintliga nationella mineralstrategin från 2013 fokuserar på hållbar utveckling av mineralnäringen men ger ingen vägledning i målkonflikter mellan exempelvis kritisk råvaruförsörjning och naturskyddsintressen. Detta innebär att det saknas en klar policy för hur Sverige ska balansera behovet av kalk med miljöhänsyn.

Globaliseringen och den ökade internationella handeln har lett till ett ökat beroende av import av kalk och kalkprodukter. Detta gör Sverige sårbart för geopolitiska spänningar, handelsrestriktioner och störningar i globala leveranskedjor. En störning i kalkförsörjningen skulle kunna få allvarliga konsekvenser för kritiska samhällsfunktioner och därmed påverka nationens säkerhet.

Därför bör det vara ett uttalat mål att säkerställa inhemsk kalkförsörjning för ökad nationell säkerhet. Detta bör konkret leda till åtgärder för att stärka den inhemska produktionen av kalk och för att möjliggöra såväl nya kalkbrott som expansion av befintliga. Utöver att underlätta och skynda på tillståndprocesser behöver regeringen också tydligare styra och samordna myndigheters arbete, exempelvis vid etablering av naturskyddsområden och nationalparker, så att olika legitima intressen, däribland nationell säkerhet, samordnas på ett för hela landet tillfredsställande sätt.

Avsaknaden av en samordnad politik är tydlig i processen kring Bästeträsk nationalpark på Gotland. I det förslag som arbetats fram föreslås nationalparken omgärda ett befintligt kalkbrott och även omfatta havet utanför den hamn som kalken skeppas ut från. Konsekvensen blir att framtida brytning av fyndigheten helt kan omöjliggöras för överskådlig tid. I sammanhanget kan noteras att förslaget helt omger fyndigheter som SGU pekat ut som riksintresse för att kunna utvinna kalksten och avstyrker därför förslaget. Såväl MSB som Transportstyrelsen har kritiserat bristen på konsekvensanalyser och vill se sådana innan man tar ställning.

Sammantaget är det uppenbart att processen för att bilda en ny nationalpark inte har tagit hänsyn till andra riksintressen och inte heller till kalkens betydelse för nationell säkerhet. Regeringen bör därför säkerställa att ett beslut om en nationalpark tar sådana hänsyn, genom att inte bilda nationalparken eller genom att fastställa gränser för nationalparken som innebär att den kan samexistera med fortsatt kalkutvinning.

Magnus Resare (M)

Jesper Skalberg Karlsson (M)